

حضور امام رضا(ع) در ایران نقطه عطف در تاریخ تشیع بود

حجت الاسلام خانجانی گفت: ارکان سیاسی و اعتقادی شیعه با رفتارهای هوشمندانه امام رضا علیه السلام در عرصه‌های مختلف اجتماعی تثبیت شد.

حجت الاسلام خانجانی گفت: ارکان سیاسی و اعتقادی شیعه با رفتارهای هوشمندانه امام رضا علیه السلام در عرصه های مختلف اجتماعی تثبیت شد.

خبرگزاری مهر - گروه دین و آئین-فاطمه ضیافتی فرامرزی: روز بیست و سوم ذی القعدة را روز زیارت مخصوص امام علی بن موسی الرضا (ع) نامیده اند. علامه مجلسی می گوید: زیارت حضرت رضا (ع) در روزهای مقدس اسلامی افضل است؛ خصوصاً روزهایی که اختصاص به آن حضرت دارد. مثل روز ولادت (۱۱ ذی القعدة) و روز شهادت آن حضرت (مطابق مشهور آخر ماه صفر) سپس از کتاب اقبال مرحوم سید بن طاووس استحباب زیارت آن حضرت را در روز ۲۳ ذی القعدة (طبق روایتی روز شهادت آن حضرت) نیز نقل می کند.

سید بن طاووس در کتاب «الإقبال بالأعمال الحسنة» آورده است: «در بعضی از کتاب های دانشمندان غیر عرب دیده ام که زیارت امام رضا (ع) در روز ۲۳ ذی القعدة، از نزدیک یا دور، به وسیله یکی از زیارات معروف یا آنچه که شبیه زیارت است، مستحب است. البته باید یادآور شد که در روایتی، امام رضا (ع) در این روز به شهادت رسیده اند. از این رو زیارت امام، ثواب ویژه ای دارد». امام رضا (ع) با حضور خود در ایران در عرصه های مختلف اعم از دینی-مذهبی، اجتماعی، علمی، فرهنگی تحولات فراوانی را با وجود پر برکت اش رقم زد. بر آن شدیم به مناسبت فرارسیدن روز زیارتی امام رضا (ع) در مورد نقش حضرت ثامن الحجج (ع) در ترویج، تثبیت و گسترش تشیع با حجت الاسلام قاسم خانجانی عضو هیأت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه به گفت وگو بنشینیم که در ادامه حاصل آن را می خوانید:

حضور امام رضا(ع) در ایران نقطه عطف در تاریخ تشیع بود

حجت الاسلام «قاسم خانجانی» در گفت وگو با خبرنگار مهر، با اشاره به نقش امام رضا (ع) در تعمیق و گسترش تشیع اظهار کرد: در حقیقت یکی از مهمترین ثمره ها و برکت های حضور امام هشتم در ایران وجود خود حضرت است، در واقع امامت ایشان را باید به عنوان نقطه عطفی در تاریخ تشیع به حساب آورد از این جهت که در سیر تطور تاریخ تشیع، دوره قبل از امام رضا (ع) با شرایط خاصی مواجه شده بود و افرادی با گرایش های فکری مختلف به ائمه (ع) در جامعه اسلامی حضور داشتند.

عضو هیأت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه افزود: در اعتقاد به ائمه اطهار (ع) در دوره پیش از ثامن الحجج (ع)، با افرادی مواجهیم که بعضاً شیعه چهار امامی، شیعه شش امامی و شیعه هفت امامی هستند، به ویژه هفت امامی که اعتقاد دارند امام موسی کاظم (ع) امام غایب بوده و از دنیا نرفته است و موعودی که در انتظارش هستیم و در روایات به آن اشاره شده امام کاظم (ع) است؛ واقفیه یا همان هفت امامی ها، دیگر اعتقادی به ائمه بعد از امام کاظم (ع) ندارند.

وی افزود: از سوی دیگر دوران حیات امام رضا (ع) به بعد است که می شود گفت تشیع ماندگار شد چراکه اگر تا قبل از ایشان اعتقاداتی نظیر چهار امامی، شش امامی و هفت امامی بود بعد از آن حضرت دیگر مثلاً نه امامی یا ده امامی نداریم و به عبارت بهتر کسی که اعتقاد به امام رضا (ع) را پذیرفت تا امام دوازدهم نیز معتقد می شود چراکه سلسله امامت یک سلسله متصل است.

امامت امام رضا (ع) را باید به عنوان نقطه عطفی در تاریخ تشیع به حساب آورد از این جهت که در سیر تطور تاریخ تشیع، دوره قبل از ایشان با شرایط خاصی مواجه شده بود و افرادی با گرایش های فکری مختلف به ائمه (ع) در جامعه اسلامی حضور داشتند

حجت الاسلام خانجانی تصریح کرد: شاید سیر این مساله که زیارت امام رضا (ع) پس از زیارت امام حسین (ع) در منابع روایی مطرح و به آن اهمیت داده شده است همین مساله باشد، حتی در برخی روایات زیارت امام هشتم فضیلت بیشتری نسبت به زیارت سیدالشهدا (ع) دارد؛ برای مثال کتاب «کامل الزیارات» تألیف «جعفر بن محمد بن قولویه» که به این مساله اشاره شده و از جمله در روایتی آمده است که شخصی از امام جواد (ع) سوال کرد: توفیق تشرف به مکه مکرمه و حج عمره را داشته و بعد به مدینه منوره رفته و قبر پیامبر (ص) و ائمه بقیع (ع) را زیارت کردم. اگر سال دیگر امکان زیارت پیش آمد، آیا دوباره همین کار را تکرار

کنم یا به زیارت پدر شما در خراسان بروم. حضرت امام جواد (ع) فرمود که زیارت پدر من افضل است.

این استاد حوزه علمیه افزود: در واقع با آن همه شهرتی که زیارت امام حسین (ع) داشت، حضرت جواب دادند زیارت امام رضا (ع) فضیلت بیشتری دارد شاید یک دلیل این باشد که در واقع پذیرش امامت ثامن الحجج (ع) پذیرفتن امامت سایر ائمه (ع) است، از سوی دیگر توجه داشته باشیم که افراد از هر فرقه و مسلکی به زیارت امام حسین (ع) در ایام اربعین و غیر اربعین می روند و چه بسا کسانی که شیعه نیستند و امامت و تشیع را قبول ندارند اما از آن جهت که امام حسین (ع) نوه پیامبر (ص) است و با آن شرایط در کربلا به شهادت رسیده به هر شکلی شده است به زیارت ایشان می روند.

وی گفت: در حالی که کسانی که به زیارت امام رضا (ع) می روند مبنای فکری آنان مشخص است و در حقیقت امامت آن حضرت را قبول دارند و در نتیجه امامت پس از ایشان را نیز قبول دارند، بنابراین رمز ماندگاری تشیع، حضرت علی بن موسی الرضا (ع) است و این شرایط و ویژگی را نسبت به هیچ کدام از ائمه نداریم، نه نسبت به امام کاظم (ع) و قبل از آن حضرت چنین ویژگی وجود دارد و نه نسبت به امام جواد (ع) و امامان پس از ایشان چنین ویژگی را نداریم و در میان امامان امام رضا (ع) است که چنین جایگاهی از نظر اهمیت تاریخی دارد که نقطه عطف به شمار می آید و از این نظر زیارت آن حضرت اهمیت بسیار دارد زیرا این مرزبندی در اعتقاد به امامان و اعتقاد به امامت امام رضا (ع) خود را نشان می دهد و از این نظر نقطه عطف در تاریخ تشیع بوده و به بیان دیگر بزنگاهی است که گرایش فکری شیعیان را مشخص می کند.

این استاد حوزه علمیه با بیان اینکه دسته بندی ها در گرایش های فکری و فرقه ای اهمیت فراوانی دارد، گفت: پس از امام رضا (ع) بود که بسیاری از این گرایش ها به حاشیه و اقلیت رفتند و برای مثال پیروان واقفیه یا همان هفت امامی ها در جامعه امروز در اقلیت بوده و هر چند ممکن است در برخی نقاط حضور داشته باشند اما در اقلیت مطلق هستند و این از برکات وجود مقدس امام رضا (ع) است؛ زیرا وجود این اقلیت های فکری و فرقه ای اصلاً قابل مقایسه با جمعیت شیعیان دوازده امامی به لحاظ کمیت و کیفیت نیست.

وی ادامه داد: در نتیجه وجود امام رضا (ع) تاثیر فراوانی را بر اندیشه و فکر تشیع بر جای گذاشت، توجه به زیارت ایشان نیز دلایل متنوعی دارد؛ جالب اینکه در مورد سایر ائمه (ع) روز ولادت و شهادت آن بزرگواران را به عنوان روز زیارتی تلقی کردند اما در مورد امام رضا (ع) روز ۲۳ ذی القعدة نیز به عنوان روز زیارت مخصوص آن حضرت مطرح شده و همه این موارد به جهت اهمیت موقعیت تاریخی و نقشی است که امام رضا (ع) در پیشرفت و ماندگاری تشیع داشت.

حجت الاسلام خانجانی افزود: اگر این بزنگاه تاریخی و نقطه عطف تاریخی نبود شیعه به همان هفت امامی ها متوقف می شد، و با توجه به اینکه سایر ائمه (ع) از نسل امام رضا (ع) بودند، پس ادامه و بسط تشیع مرهون وجود آن حضرت است.

ارکان سیاسی و اعتقادی شیعه با رفتارهای هوشمندانه امام رضا علیه السلام در عرصه های مختلف اجتماعی به گونه ای تثبیت شد که همواره به شکل یک رفتار منطقی و قابل قبول و نیز به شکل یک سیاست راهبری برای شیعه مورد توجه بوده است

وی در مورد اختصاص روز ۲۳ ذی القعدة به عنوان روز زیارت مخصوص امام رضا (ع) اظهار کرد: در برخی روایات این روز به عنوان روز شهادت حضرت ذکر شده است که روایت چندان قوی نیست؛ نکته قابل توجه آن است که به اندک بهانه ای با توجه به موقعیت امام رضا (ع) فارغ از روز ولادت و شهادت که در کتب مختلفی بیان شده است، جایگاه و مقام والای آن حضرت گرامی داشته می شود و این چنین یک روز به عنوان روز زیارت مخصوص حضرت مطرح می شود تا نقش تاریخی و اهمیت حضور امام رضا علیه السلام در میان امامان معصوم روشن شود.

نقش تاریخی امام رضا (ع) در تثبیت و گسترش تشیع

حجت الاسلام خانجانی در بخش دیگری از مباحث خود در مورد نقش تاریخی امام رضا (ع) در تثبیت و گسترش تشیع اظهار کرد: از سفر امام رضا (ع) از مدینه تا توس، موضوع ولایت عهدی، پذیرش اجباری ایشان، مسیر حرکت به ویژه توقف در نیشابور و حدیث سلسله الذهب هرکدام در تحقق و تثبیت تشیع نقش مهمی داشتند اما به طور خاص در رابطه با مناظرات امام رضا علیه السلام باید توجه داشت با توجه به اینکه مبانی کلامی، اعتقادی و مباحث اصلی عقاید شیعه در این مناظرات مطرح شد شاهد تأثیرگذاری جدی منبعت از این مناظرات در جامعه آن زمان و حتی پس از آن هستیم.

وی تصریح کرد: برخی مناظرات آن حضرت پاسخگوی برخی شبهاتی است که از سوی ملحدان مطرح می شود. این مناظرات از آنجایی که از سطح علمی بالایی برخوردار بودند در واقع منجر به معرفی خط سیر فکری تشیع شدند؛ هرکدام از این مناظرات

ویژگی خاصی دارند و با اهداف مختلفی برگزار شدند. هرچند که هدف شخص مامون این بود که امام را در فشار قرار دهد تا شاید با ناتوانی آن حضرت در پاسخ مواجه شود اما همه این موارد به بن بست خورد و مناظرات به نفع شیعه تمام شد چراکه نه تنها مستدل و منطقی بود که پاسخ برای نیازها و سوالاتی بود که حتی برای امروز کاربردی است.

عضو هیأت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه گفت: البته نوع رفتار آن حضرت در عدم پذیرش خلافت که به شکلی دروغین از سوی مامون مطرح شد و سپس پذیرش ولایتعهدی از روی اجبار و تهدید نیز نقش مهمی در تثبیت و پیشرفت تشیع داشت. در حقیقت ارکان سیاسی و اعتقادی شیعه با رفتارهای هوشمندانه امام رضا علیه السلام در عرصه های مختلف اجتماعی به گونه ای تثبیت شد که همواره به شکل یک رفتار منطقی و قابل قبول و نیز به شکل یک سیاست راهبری برای شیعه مورد توجه بوده است؛ به گونه ای که این رفتارهای امام برای امروز نیز می تواند الگو باشد و در هر زمانی به فراخور حال و به نسبت مسائلی که در جامعه وجود دارد عبرت آموز باشد.